

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ

ΘΑΝΑΤΩΣΗΣ

Το Κιβώτιο, ένα έργο φαντασίας εξαιρετικά ευανάγνωστο και συναρπαστικό ξεχωρίζει από όλα τα υπόλοιπα του είδους του γιατί απομακρύνεται αισθητά από την πεπετημένη οδό και από την στερεοτυπική δομή του μυθιστορηματικού είδους. Μ' αυτό τοποθετούμαστε απευθείας στο κλίμα του ελληνικού εμφυλίου πολέμου και συγκεκριμένα στο τέλος του, το καλοκαίρι του 1949 όπου μια 40μελής ομάδα επίλεκτων κομμουνιστών (εθελοντών όπως χαρακτηρίστηκε η ομάδα αυτοκτονίας τους) καλείται ν'αναλάβει την επικίνδυνη αποστολή να μεταφέρει ένα **κιβώτιο** από την πόλη Ν στην Κ. Από την επιτυχή περάτωση της αποστολής αυτής των κομμουνιστών μαχητών θα κρινόταν και η θετική έκβαση του πολέμου. Ο καθείς αγνοούσε το περιεχόμενο του κιβωτίου όπως και τον τελικό στόχο των κινήσεών τους. Το Γενικό Αρχηγείο αρκούσαν στο να τους υποδεικνύει καθημερινώς το δρομολόγιο της επομένης. Οι αυστηρές προδιαγραφές της πορείας δεν αφήνουν επ' ουδενί λόγο περιθώρια επιλογής. Καμία καθυστέρηση δεν θα γίνεται ανεκτή και κάθε τραυματίας ή απλώς βραδυπορών θα “ κvanίζεται” ! Η διάρκεια αυτής της επιχείρησης – εκατόμβης διήρκεσε συνολικά 2 μήνες. Ακριβέστερα : από τα μέσα Ιουλίου έως και τα μέσα Σεπτεμβρίου του 1949. Ο μοναδικός επιζών και περατωτής της επιχείρησης είναι ο αφηγητής μας , ο οποίος ολοκληρώνει την πορεία , παραδίδει το κιβώτιο στις αρμόδιες ανακριτικές αρχές της πόλης Κ , εκείνοι το ανοίγουν και διαπιστώνεται πως είναι άδειο!!! Ο αφηγητής συλλαμβάνεται και φυλακίζεται. Σε μια συγλονιστική προσπάθεια ν' αποδείξει την αθωότητα του επιχειρεί συνεχώς καταθέσεις προς τις ανακριτικές αρχές και δεν διστάζει να εξηγήσει και να ερμηνεύσει το νόημα της παράδοξης αποστολής τους.

ΣΧΕΣΗ ΑΦΗΓΗΤΗ ΜΕ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

Στις 27 Σεπτεμβρίου αρχίζει την έγγραφη απολογία , την κατάθεση του(επέτειος του Ε.Α.Μ.).Ο αφηγητής χαμαιλέοντας προβαίνει σε διαδοχικές αναιρέσεις, αναθεωρήσεις για τον αριθμό των μελών της αποστολής , τον χρόνο και τον τόπο διαφόρων επεισοδίων ή του θανάτου συναδέλφων του, προσπαθώντας να δικαιολογηθεί, επικαλείται κομματική σκοπιμότητα και λογική λενινιστικής φράξιας, είτε για να δοκιμάσει τον ανακριτή του -ποια είναι η τοποθέτηση του στις εσωκομματικές διαιρέσεις ή ακόμα για να δει αν είναι σύντροφος ή αν είναι κυβερνητικός. Αρχικά, βρίσκεται ενταγμένος ανεπιφύλακτα και τυφλά σ' έναν μηχανισμό άσφαλο. Το άτομο , συμμετέχοντας ενεργά στον μηχανισμό αυτό , δεν έχει μεγάλη ανεξαρτησία και ανεπτυγμένο το αίσθημα αυτοβουλίας και πρωτοβουλίας. Παραδείγματος χάρη, στην διαγραφή του παιδικού του φίλου Χριστόφορου ως γκεσταπίτη, ο αφηγητής ευθυγραμμίζεται, συμφωνεί, το αποδίδει στο αίσθημα εγωϊσμού που ενδεχομένως θα ένιωθε ο φίλος του και συμπεραίνει ότι στο κάτω – κάτω η οργάνωση ξέρει καλύτερα από τον καθένα.

Μ' άλλα λόγια, ο αφηγητής μας δεν είναι υποταγμένος γενικά και αόριστα στην ιστορική αναγκαιότητα, όπως θέλει να πιστεύει , αλλά στον οργανισμό που θεωρεί εντολοδόχο της . Σε οποιαδήποτε επιλογή αυτού του μηχανισμού ως και στην πιο αχρεία σκοπιμότητα. Αυτός και οι άλλοι της αποστολής δεν έχουν ανάγκη προσωπικής συνείδησης, τους φθάνει η απόλυτη υποταγή , αφού είναι ταγμένοι στην μεγάλη τελεολογία.

Όπως φαίνεται σ'όλη την πορεία του κειμένου ο έγκλειστος αφηγητής μας υποστηρίζει ότι οι μεν φράξιες είναι φαινόμενο πρόσκαιρο, περαστικό αλλά και ότι το κόμμα μένει και θα παραμένει...Η αποστολή ξεκινά με ηγετικό καθεστώς και Αρχηγείο “ δογματικό” που θεωρούσαν την προηγούμενη “ λενινιστική” ηγεσία ρεβιζιονιστική, δηλαδή προδοτική...Στη διάρκεια της πορείας επικρατούν οι “ αντιδογματικοί” , οι “ λενινιστές” με τις ιστορικές αποφάσεις της ολομέλειας της 29ης Αυγούστου 1949. Όταν υποψιάζεται ότι εκείνες οι ιστορικές αποφάσεις μπορεί ν' ανατράπηκαν από μία άλλη εξίσου ιστορική ολομέλεια, κάνει έναν ελιγμό, επικαλούμενος την υπερφραξιονιστική στάση, το κομματικό πνεύμα.

Ακόμα και την γυναίκα του την αντιμετωπίζει ως το έπαθλο για την κομματικότητά του. Η ένωσή τους συνδιάζεται με την προσχώρησή της

στη δική του την κομματική άποψη. Γι' αυτό εξάλλου τώρα, η αποκάλυψη της αναπηρίας της δική της “ανδρείας” διακόπτει την επιθυμία και εξιδανικεύει τη ζωντανή γυναίκα, ταυτίζοντάς την εικονικά με το ανάπηρο άγαλμα της νύμφης Αβαρβαρέης , που αντιπροσωπεύει το ευτελές , το κοινόχρηστο και το αναλώσιμο.

Όσπου πια διαπιστώνει την αποκοπή του ομφάλιου λώρου που το συνδέει με την αλάθητη κομματική αριστερά και βρίσκεται αντιμέτωπος με την άλλη αλήθεια, που ως τότε της έστρεφε τα νώτα. Δεν είναι πια σίγουρος για τίποτα, επικρίνει την εσφαλμένη κομματική θεωρία , δεν ξέρει τίποτα για το περιεχόμενο του κιβωτίου και αραδειάζει διάφορες εκδοχές , άπειρες εκδοχές κατά βάση γιατί είναι αδύνατον να τις ανακαλύψει όλες τους και να τις αφηγηθεί.

Γενικότερα, γίνεται λόγος για ενδο – διηγητικές , εσωκομματικές διαιρέσεις, για μια αναγνωρίσιμη πραγματικότητα ομαδοποιήσεων ανάμεσα στα κόμματα – τμήματα της Γ Κομμουνιστικής Διεθνούς και μια προσπάθεια να μην καλυφθούν τα μαύρα σημεία και να μην ωραιοποιηθούν οι εσφαλμένες πολιτικές κινήσεις.

ΑΝΤΙΕΠΟΣ – ΣΧΕΣΗ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΜΥΘΟΠΛΑΣΙΑΣ

Δικαιούται να υποθέσει κανείς ότι το έργο ενός πολιτικού συγγραφέα , ενός πρώην στρατευμένου , “ το Κιβώτιο” μπορεί να διαβαστεί και ως αλληγορία του εμφυλίου πολέμου. Η αλληγορική αναγνωστική μηχανή αλληγορεί την ιστορία και ταυτόχρονα ενιστορίζει την αλληγορικότητα. Η πραγματικότητά του φαίνεται εμποδωμένη με ιστορικό υπόβαθρο, εξ' ου και οι σημαίνουσες ημερομηνίες των καταθέσεων του υπερσημαίνοντος έτους 1949. Η παλιά ιδεολογική αγωνία του, το υλικό του, οι εικόνες που αντανακλούσαν στην ποίησή του ελπίδα, οργή, απελπισία για την επανάσταση, έχουν περάσει διαθλασμένα στο Κιβώτιο. Αλλά και η γενικότερη αιρετική στάση απέναντι στους κομμουνιστές συντρόφους του, που θεωρείται διπλοεξόριστος και η αυτοκριτική για την εσφαλμένη κομματική θεωρία διαθλάται μέσα στο έργο.

Πρόκειται για ένα αντιέπος της ελληνικής αριστεράς, το οποίο όχι μόνο αποστασιοποιείται από τα ανδραγαθήματα, τους λαμπρούς αγωνιστές με τα λάβαρα και τα φυσεκλίκια τους αλλά και επιλέγεται ένας καθ' όλα “αρνητικός” ήρωας (αμοραλιστής, άφιλος, ιδιοτελής) για να διεκπαιρέώσει και να ακυρώσει ένα μύθο: τον μύθο της αλάθητης κομματικής ορθοδοξίας, το μύθο μίας ορισμένης αριστερής ιδεολογίας. Είναι ένα “ αντιδραστικό” βιβλίο που παρεκλύει από την πεπατημένη , δεν ακολουθεί τους κανόνες του μυθιστορήματος μύησης, του σοσιαλιστικού ρεαλισμού που εξαίρουν και αποδεικνύουν την μία και μοναδική αλήθεια της αριστεράς. (με άλλα λόγια δεν αποτελεί στρατευμένη λογοτεχνία)

Το Κιβώτιο βρίσκεται στο μεταίχμιο της σύγχρονης πεζογραφίας, ενσωματώνεται στο σώμα μιας ευρύτερα αριστερής και κριτικής , απομυθευτικής ιδεολογίας που υπερβαίνει τα στενά ιστορικοκομματικά όρια και εμπίπτει στην χωροταξία του πολιτικού. Ως ένα είδος πολιτικής μαρτυρίας κρατά τους δεσμούς με την ιστορική πραγματικότητα, αλλά συνάμα, ως λογοτεχνικό κείμενο τους διασχελίζει, απομακρύνοντας το βάρος οποιουδήποτε ρεαλισμού, εφευρίσκοντας τους όρους μιας ισχυρής αντικειμενικής συστοιχίας.

Έχει λεχθεί πως το Κιβώτιο μεταφέρει το πτώμα της ελληνικής στρατευμένης λογοτεχνίας. Η γιγαντιαία μεταφορά του κιβωτίου που συγκροτείται από την διασταύρωση των μεταφορών και των μετωνυμιών που εγείρουν τις αναμνήσεις και κατ' επέκταση την αφήγηση του έργου,

σημαίνει το τέλος του παλιού μυθιστορηματικού είδους και των αρχών που το ενσάρκωναν ως τώρα. Άκαπνη και μελλοθάνατη μπορεί να χαρακτηριστεί η στρατευμένη λογοτεχνία, που με το Κιβώτιο στρίβει το τελευταίο της θανάσιμο τσιγάρο.

Βέβαια η λειτουργία αυτής της μεταφοράς θανάτου αρχίζει από τον τίτλο. Το Κιβώτιο δεν είναι ακριβώς κιβωτός Λόγου, ούτε κιβωτός ζωής, αλλά σχήμα, περίβλημα μυστικού μηνύματος. Το μήνυμα είναι τελικά ανύπαρκτο, μηδέν. Το άδειο στην αφήγηση βρίσκεται πάντα σε σχέση με το θάνατο: άδειο φέρετρο, άδειο μουσείο, άδειο τοπίο, άδειο κιβώτιο. Εξ' ίσου συνδέεται ο θάνατος με το κενό νόημα, το άλογο, το τερατώδες, όπου αν και υπάρχει καταιγισμός σημείων το κιβώτιο δεν γεμίζει το κενό του.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΚΙΒΩΤΙΟ- ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΕΠΙΣΚΕΠΤΗΡΙΟ

Μέσα στο έργο γίνεται φανερή η σύμπλεξη του ατομικού με του συλλογικού ασυνειδήτου. Συγκεκριμένα η συλλογική επιχείρηση- κιβώτιο συνοδεύεται από την ατομική επιχείρηση- επισκεπτήριο, που μάλιστα βαραίνει πολύ περισσότερο για τον αφηγητή, εφόσον το πρόβλημα του περιβόητου επισκεπτηρίου τίθεται εξ' αρχής στο κείμενο από την πρώτη κίολας κατάθεση. Ακολουθεί ένας κώδικας ψεύδους με διαρκώς μετατοπιζόμενα όρια της αλήθειας και της απάτης που δημιουργούν βαθμιδών το στρόβιλο , ο οποίος παρασύρει στη δίνη του το χαμαιλέοντα αφηγητή.

Βασική του μέριμνα είναι να το διαφυλάξει ως κόρη οφθαλμού γι' αυτό και γίνεται λόγος για το μυστηριώδες επισκεπτήριο από την πρώτη ως την τελευταία κατάθεση με μια σειρά ψευδομολογιών (1.σόλα αριστερής αρβύλας,2.αυτόματη ταμπακιέρα,3.αφού έχει αποκρυπτογραφηθεί από την Ρένα το κρύβει κάτω από τον καπνό ,4. στον επίδεσμο)μέχρι να ομολογήσει ότι βρίσκεται πάνω του και να το επισυνάψει στις αόριστες ανακριτικές αρχές ,αγνοώντας το ενοχοποιητικό ή όχι στοιχείο του.Έτσι , το μεν αντικείμενο της συλλογικής επιχείρησης, το κιβώτιο αποδεικνύεται κενό, το δέ αντικείμενο της ατομικής επιχείρησης, το επισκεπτήριο αποδεικνύεται πλήρες(γραμμένο) αλλά και τα δύο παραμένουν ακατάληπτα καθώς η κενότητα εξισώνεται με την πληρότητα και το νόημα αμφοτέρων παραμένει μηδενικό.

ΑΝΤΙΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Το κιβώτιο ανήκει στην οικογένεια των οριακών κειμένων της σύγχρονης πεζογραφίας, τα οποία έρχονται σε ρήξη με τις αρχές της αναπαραστατικής γραφής, ακυρώνουν τη λογοτεχνική “προσωπολατρία” και θρυμματίζουν τις επάρκειες που στήριζαν τη μυθιστορηματική παράδοση. Το έργο εντάσσεται σ'έναν περίεργο πολιτικό υπερρεαλισμό, όπως το κατατάσσει η σύγχρονη κριτική. Χαρακτηρίζεται αντιμυθιστόρημα γιατί κρατά χαλαρά τον κώδικα του επιστολικού/ μονοφωνικού μυθιστορήματος ή του προσωπικού ημερολογίου με τα οποία συγγενεύει περισσότερο και ακυρώνει εμφατικά όλους τους στερεοτυπικούς κώδικες του κλασικού ρεαλιστικού μυθιστορήματος.

Και εν αρχή, από τον τίτλο του ακόμα παρατηρούμε το αινιγματικό στοιχείο που τον πλαισιώνει. Ένα ουδέτερο αντικείμενο και συνάμα συλλογικό “ το κιβώτιο” προτιμάται και προκύπτει εκεί όπου κανονικά θα περιμέναμε το όνομα ενός από τους πρωταγωνιστές του μυθιστορήματος. Υπό την έννοια αυτή κάνουμε λόγο για μοντερνιστικό μυθιστόρημα που σφραγίζεται από Κάφκα ,Προυστ και Τζόϊς. Η ανάπτυξη της υπονομευτικής στρατηγικής του Κιβωτίου μετέρχεται μεταξύ των άλλων κειμένων τους καφκικούς εφιάλτες και την προυστική υπερμνησία σε ποικίλα επίπεδα όπως στο θέμα της τυφλής και άγονης αναζήτησης μέσα σ' έναν κόσμο πλήρη σημείων. Με την συχνή και συνεχή εναλλαγή μεταφοράς και μετωνυμίας δημιουργείται ταυτοχρόνως ένα ρεαλιστικό και φανταστικό άμα τοπίο ,υπεριστορικά ιστορικό. Ακόμα, εύκολα γίνεται αντιληπτό το τέντωμα της γλώσσας σ' όλες της τις εκδοχές. Τόσο η επιλογή του ειρωνικού ελεύθερου πλάγιου λόγου όσο και του λιτού ουδέτερου , καθώς και της μαθηματικής νηφαλιότητας του ύφους , η ενιαία γλώσσα και μορφή ,η εμμονή στην κυριολεξία και τη σαφήνεια όπως επίσης και το χρονοθετημένο πλαίσιο με τις ακριβείς ημερομηνίες των 18 καταθέσεων αναιρούν την προσπάθεια του ρεαλιστικού επιχειρήματος του αφηγητή. Η πιστή μίμηση της πραγματικότητας δεν υπάρχει τηρουμένων των αναλογιών , αφού όλα τα στοιχεία που χρησιμοποιεί ο μοναδικός επιζών της επιχείρησης είναι πλαστά. Επιπρόσθετα, αντισυμβατικό μπορεί να χαρακτηριστεί το μυθιστόρημα και

ως προς τη ρεαλιστική του σκηνοθεσία, καθώς τα αισθητά πράγματα, οι αισθήσεις , ό,τι αποτελεί τον ζωντανό κόσμο , η φύση και ιδιαίτερα το σώμα, μ' άλλα λόγια ό,τι υπάρχει ανεξάρτητα από τη νόηση φαίνεται απόν, παρελθόν, απωθημένο.

Τέλος , στόχος του κιβωτίου δεν είναι η κατασκευή και η σύνθεση του παιχνιδιού των πιθανοτήτων και των συνδυασμών πάνω σε μια ιδέα δεδομένη και ουδέτερη. Ο απολογούμενος δεν έχει μπροστά του μια εικόνα που ενώνοντας ένα – ένα τα κομμάτια της σαν παζλ θα μπορέσει να συναρμολογήσει, τουναντίον, το κείμενο μένει ανολοκλήρωτο, ελλιπές , χωρίς οδηγία που όσο πάει να συμπληρωθεί τόσο διαλύεται. Μεσότητα , κυριολεξία και κοινοτυπία αποκλείουν τον φορμαλισμό αυτό που μεταφράζεται με την ιδιόλεκτο του αφηγητή. Ο παραδοσιακός ρεαλισμός είναι εκείνος που χρησιμοποιείται και όχι ο μοντέρνος, εκείνος του “ νέου μυθιστορήματος” ή της δυνητικής λογοτεχνίας.

Επιλέγοντας , δεν θα έπρεπε να παραλείψουμε την μεταφορά του άδειου κιβωτίου που αρνείται το μείζον πρόβλημα, εκείνο που έρχεται από έξω, εξαναγκάζοντας τρόπον τινά το έργο να πει πράγματα που δεν λέει ρητά. Όπως είχε επισημάνει και ο Ντερριντά που έφθασε στην απόλυτη άρνηση του περιεχομένου και του μηνύματος : “ η λογοτεχνία, η τέχνη δεν είναι αναπαράσταση γνωστών ή δήθεν γνωστών μας πραγμάτων, αλλά αναπαράσταση του τίποτα” . Ένα μη περιεχόμενο , δηλαδή ένα μη μήνυμα αποκαλύπτεται με το άνοιγμα του κιβωτίου. Η γιγαντιαία μεταφορά του κιβωτίου σημαίνει και τη χρεοκοπία μιας μυθιστορηματικής γραφής και την καταγγελία των επαρκειών που ως τώρα την στήριζαν. Εν προκειμένω, η επιχείρηση – κιβώτιο και η επιχίρηση λογοτεχνία δεν αποτελούν παρά μία και μοναδική πραγματικότητατην απάτη! Τα αδιέξοδα και οι ιδιοτυπίες του Ελληνικού Εμφυλίου πολέμου θίγονται καίρια και η ατέρμονη αντισυμβατική αφηγηματική διαδικασία σε συνδυασμό με την στερεομετρική δομή του καθιστούν το κιβώτιο είδος “πολύσπαστου” κειμένου που τα πολλά του αποσπάσματα θα μπορούσαν ανενόχλητα να μετακινηθούν χωρίς να θίξουν το χρονικό της αφήγησης, μιας αφήγησης έκρυθμης.

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ / ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ 18 ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ

Το συνολικό κείμενο συναπαρτίζεται από 18 γραπτές καταθέσεις , όσα και τα 18 “ανεπίδοτα γράμματα” του Αλεξάνδρου απ' την εξορία του στον Μούδρο , το 1948.

Στην πραγματικότητα έχουμε μια αφήγηση – μονόλογο, ένα είδος κατάθεσης/απολογίας. Ο αφηγητής , απευθύνεται σ' ένα δεύτερο πρόσωπο που παραμένει μέχρι τέλους αινιγματικά απόν απ' όλη αυτή τη διαδικασία μιας ψυχικής και ιδεολογικής κένωσης, καθώς οι αόρατες ανακριτικές αρχές δεν εκδηλώνονται , δεν υποβάλλουν ερωτήσεις, δεν ζητούν εξηγήσεις ούτε ανταποκρίνονται στις προκλήσεις του ανακρινόμενου. Ωστόσο, υποβάλλοντας σιωπηλά σήματα , όπως και στην *Δίκη* του Κάφκα, τον αναγκάζουν να προβεί στη διαδικασία της έγγραφης απολογίας του (του αφήνονται σε καθημερινή βάση απ'τον αμίλητο δεσμοφύλακα 4 αριθμημένες κόλλες χαρτί, μελάνι και πέννα δίπλα απ' τη βούτα του) με απώτερο σκοπό την επιτυχία της αθώωσής του. Αυτός αναιρεί διαδοχικά και αναθεωρεί τόσο τον αριθμό των μελών της αποστολής όσο και τον χρόνο και τόπο διαφόρων επεισοδίων ή του θανάτου συναδέλφων του.

Πρόκειται για τυπικές έγγραφες καταθέσεις /μαρτυρίες ενός έγκλειστου αφηγητή και μοναδικού επιζώντα της επιχείρησης για την μεταφορά του Κιβωτίου από την πόλη Ν στην Κ ,η οποία θα έκρινε και την επιτυχή έκβαση του πολέμου. Ο χρόνος της αφήγησης είναι 50 ημέρες ,συγκεκριμένα από τις 27 Σεπτεμβρίου ως τις 15 Νοεμβρίου. Ο χρόνος :μηδενισμένος, αφού μιλάμε για τον μικρό και στενά περιορισμένο χώρο ενός κελιού. Σ' αντιδιαστολή με το γεγονός αυτό βρίσκεται η απεριοριστία του χρόνου προς τα μπρος αλλά και προς τα πίσω , καθώς και η σύγχυση όλων των δυνατών χρονικών ορίων (παρελθόντος , παρόντος και μέλλοντος / προδρομικές και αναδρομικές αφηγήσεις ούτως ώστε το παρόν να φωτίσει το παρελθόν και να επέλθει η αθώωση του ήρωα).

Οι 6 πρώτες καταθέσεις αφορούν τα γεγονότα που διαδραματίζονταν στην πόλη Ν. και δίνουν το γενικό κλίμα και πλαίσιο που επικρατούσε προτού ξεκινήσει η επιχείρηση του κιβωτίου. Και εν αρχή , έχουμε την επιχειρηματολογία του κατηγορούμενου , που παραμένει ηθελημένα ίσως

ανώνυμος , δίχως ψευδώνυμο , μονοδιάστατος και ιδεοληπτικός παρασέρνοντας σ' ένα είδος αφασίας και φασματικότητας τους δρώντες. Πολύ σπάνια παίρνουν τον λόγο οι άλλοι και οι διάλογοι είναι ελάχιστοι. Είναι ευκόλως παρατηρήσιμη στις 6 πρώτες επιστολές η προσφώνηση του αφηγητή προς τον ανακριτή του τον οποίο και θεωρεί ομοϊδεάτη . Χαρακτηριστικά αρχίζει την κατάθεση ως εξής : Σύντροφε ανακριτά, . Εξιστορεί λοιπόν την συγκέντρωση των επιλέκτων και εκγύμναση στην πόλη Ν , τα γεγονότα σ' αυτήν και και την εκτέλεση των δήθεν 5 προδοτών που ανάγουν αυτομάτως τον αριθμό της ομάδας αυτοκτονίας (έτσι όπως ονομάστηκε λίγο αργότερα από τον Ταγματάρχη Περικλή) σε 35. 34 ήταν για την ακρίβεια , μιας και ο αφηγητής μας αποκρύπτει την συμμετοχή του Λυσίμαχου. Τέλος , έχουμε την ορκωμοσία και τις οδηγίες προς την ομάδα αυτή. Στο πρώτο αυτό αφηγηματικό επίπεδο, όπως έχει ήδη λεχθεί τα πρόσωπα είναι περιθωριακά , δευτερεύοντα , εκτός θέματος , μη ολοκληρωμένα. Οι διάλογοι είναι σπάνιοι, ελλειματικοί , κοφτοί , λιτοί , ενώ ηχηρή είναι και η απουσία του ονόματος στον ευθύ λόγο εν αντιθέσει με την πυκνή και άφθονη παρουσία του στον πλάγιο. Ακόμα, οι παρενθέσεις στην κειμενική αφήγηση είναι δείγμα του συνειρμικού λόγου που προσπαθεί να καταγράψει με μαθηματική ακρίβεια τα πάντα. Β ρισκόμαστε εξαρχής σ' έναν μηχανισμό μνήμης , ένα παιχνίδι μνήμης όπως συνηθίζουμε να το αποκαλούμε που ξετυλίγεται. Πρόκειται για ένα γλωσσικό ιδίωμα στρατιωτικό, ένα είδος ξύλινης γλώσσας ενός κατώτερου στρατευμένου προς τον ανώτερό του. Η αφήγηση είναι διακεκομμένη, αποσπασματική. Έπειτα, γίνονται μνημονικές διαδοχές προς τα πίσω (ξεδίπλωμα της μνήμης) . Συμπερασματικά , σ' αυτές τις καταθέσεις έχουμε λόγο πρωτοπρόσωπο, εξομοληγητικό , με προσωπικό τόνο , όμως καθόλα απρόσωπο με την έννοια ότι μιλάμε για μια ουδέτερη γλώσσα , απρόσωπη , ξύλινη με αναφορά στην στρατιωτική ορολογία που αποφλοιώνει το εγώ , το αφήνει συνεχώς χωρίς πυθμένα ακυρώνοντας το επικάλυμά του.

Οι 6 επόμενες καταθέσεις που ακολουθούν δείχνουν την αρχή της πορείας όπου και διαπιστώνεται ότι αυτή μόνο ευθύγραμμη δεν είναι. Δεν ακολουθείται η συντομότερη οδός αλλά διαγράφονται κύκλοι και ελιγμοί. Μετά από ανταρσία ο αρχηγός Ταγματάρχης εκτελείται ενώ οι πρώτοι βραδυπορούντες κυανίζονται. Όπως η πορεία , έτσι και η αφήγηση κάνει και αυτή ελιγμούς και επιστρέφει και αυτή στο άμεσο παρελθόν , στην πόλη Ν , στην ετοιμασία της επιχείρησης και τις ίντριγκες εκεί. Εδώ θα μας επιτρεπόταν ίσως να πούμε ότι μπορούμε να θέσουμε και το τέλος του πρώτου αφηγηματικού επιπέδου, στο οποίο έγινε λόγος για μικρή νεκυία

συντρόφων που συνδέθηκε συνειρμικά με τον εθελοντικό χαρακτήρα της συμμετοχής στην αποστολή. Από το σημείο αυτό και έπειτα το Α αφηγηματικό επίπεδο συμπλέκεται με το Β. Έτσι, περνάμε στην 14η κατάθεση , εδώ όπου τα φίδια της αμφιβολίας /καχυποψίας έχουν αρχίσει να ζώνουν τον αφηγητή μας καθώς η παρατεταμένη και σταθερή σιωπή της ανακριτικής αρχής κλονίζει τη βεβαιότητά του ότι κάποιος , ο οποιοσδήποτε διαβάζει τα χειρόγρατά του. Έτσι, η πρώτη μεγάλη αντίθεση είναι εμφανής. Το “Σύντροφε” εναλλάσσεται με το “ κύριε ανακριτά”.

Καταληκτικά, περνώντας στην 15 η κατάθεση και φθάνοντας μέχρι την 18η που είναι και η τελευταία, τα κείμενα γράφονται δωρεάν, χωρίς παραλήπτη , μένουν “ ακέφαλα και κολοβά” με κορύφωση το τελευταίο κείμενο που αναπτύσσει μία και μοναδική φράση σε 36 σελίδες! Στο Β αυτό επίπεδο ανασύρονται επεισόδια από το απώτερο αγωνιστικό παρελθόν του αφηγητή , η αφήγηση είναι συνειρμική και σπυροειδής , ο λόγος σχεδόν παραληρηματικός , τα χρονικά στάδια μπερδεύονται, αλλάζουν με ταχύτητα αστραπής. Έχουμε απομάκρυνση από τον έγκυρο λόγο γραφής και άρα απόδειξη της ενοχής του αφηγητή. Εγκαταλείπεται η χρονολογική σειρά των γεγονότων και καταπιάνεται η ψυχολογική – συνειρμική ως απόδειξη της προδοσίας στην ιστορική αναγκαιότητα ,στην οποία είχε ταχθεί. Γιατί η χρονολογική παράθεση είναι η φανερή της αιτιότητας, το προηγούμενο καθορίζει το επόμενο ενώ η ψυχολογική αναρχία δίνει χώρο στο τυχαίο , στο υποκείμενο, στο αυθαίρετο.

Συνεπώς , χρονική και γεωμετρική είναι η συμμετρία στην τομή των δύο αφηγηματικών επιπέδων με την έννοια ότι συναντώνται στο μέσον ακριβώς του κειμένου και στο μέσον του χρόνου της απολογίας. (25 – 25 ημέρες). Τυγχάνουν εδώ στην αφήγηση δύο πράγματα με κοινό αναφερόμενο σημαίνουν το κενό :με τον θάνατο του τελευταίου συντρόφου και μοναδικού συνομιλητή του αφηγητή (του Λυσίμαχου) συνειδητοποιείται και το συγχρονικό κενό του λόγου του που δεν φαίνεται να έχει αποδέκτη. Οι τύψεις που πλαισιώναν το παρελθόν μόνο με την παράθεση των ονομάτων των εκτελεσμένων συντρόφων , επανέρχεται ακατανίκητο ενώ το μέλλον ακινητοποιείται. Ως συνέπεια, στην τελευταία κατάθεση εισβάλλει συνειρμικά από την κάθε λέξη του παρόντος και διεκδικεί μια αδύνατη πια εικόνα – κατανόηση – δικαίωση, παραληρηματικά , έτσι που ο λόγος καθίσταται αδύνατο να οικονομηθεί , να διαταχθεί , να μπει σε τελεία! Δεν πρόκειται πια για τον ρόλο του στην αποστολή – επιχείρηση κιβώτιο , αλλά για την πολιτεία του γενικά , για

την ύπαρξη που χάνει την αιτία της .

Ανακεφαλαιώνοντας, οι καταθέσεις εκτείνονται χρονικά από τις 27 Σεπτεμβρίου έως τις 15 Νοεμβρίου 1949 , γράφονται στην αρχή κανονικά και σε καθημερινή βάση έπειτα όμως με πολύ ανισόχρονα άλματα και ασύμμετρη έκταση και ακραία διαστολή της τελευταίας επιστολής. Στην πραγματικότητα , ερχόμαστε αντιμέτωποι με μια σκηνοθετημένη εξομολόγηση, μια οδυνηρή δοκιμασία της προσωπικής μνήμης που ανακαλεί από το παρελθόν θραύσματα της αλήθειας. Οι αναμνήσεις του αφηγητή προσπαθούν να καλύψουν την γυμνότητα των λεγομένων του , των πολλαπλών εκδοχών , παλινδρομήσεων και αυτοκριτικών του σε μια ύστατη προσπάθεια ανάδειξης και επίρρωσής της αθωότητας του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Α. Αργυρίου, <<Α. Αλεξάνδρου: Παρουσίαση-Ανθολόγηση>>, στη σειρά *Η μεταπολεμική πεζογραφία*, Σοκόλης, Αθήνα 1988.
2. Δημ. Ραυτόπουλος, *Άρης Αλεξάνδρου, ο εξόριστος*, Σόκολης, Αθήνα 1996.
3. Λίζυ Τσιριμώκου, <<Δρόμοι σημείων αδιέξοδοι. Η καφκική ηχώ στο περιφερόμενο Κιβώτιο του Άρη Αλεξάνδρου>>, *εσωτερική ταχύτητα. Δοκίμια για τη λογοτεχνία*, Άγρα, Αθήνα 2000.
4. -----, <<Το τελευταίο τσιγάρο>>.
5. Γ. Ρίτσος, <<Επιστολικά δελτάρια της εξορίας και γράμματά στην Καίτη Δρόσου και τον Άρη Αλεξάνδρου>>, τροχιές σε διασταύρωση, Άγρα, Αθήνα 2008